

CONSIDERAȚII ANTROPOLOGICE ASUPRA UNOR FRAGMENTE OSOASE PROVENITE DIN MORMINTE TUMULARE DIN ENEOLITIC

Marius Muntean

De la arheologul Mihai Meșter am primit spre determinare două loturi de fragmente osoase provenite din două morminte tumulare eneolitice. Un lot provine din tumul 2 - *Dealul Căcădări* și un lot provine din tumulul 1, mormântul 1 - din locul numit de localnici *La Alace*. Din tumulul 2 am primit spre determinare un număr de 73 de fragmente osoase și 8 dinți. Dintre cele 73 de fragmente osoase, doar două falange provin dintr-un schelet uman. Celelalte oase sunt de animal și provin de la specii diferite. Unele fragmente osoase, arse și lucioase, sunt interpretate ca fiind resturi de la ospățul funerar. Dintre cei 8 dinți, unul a aparținut unui rumegător, probabil cerb, iar ceilalți șapte sunt dinți omenești. Ei provin de la un singur individ. 5 dintre ei sunt de pe arcada maxilară și 2 de pe arcada mandibulară. Dinții proveniți de pe arcada maxilară sunt: incisivul lateral central stâng, incisivul stâng, al doilea premolar drept, al doilea molar stâng și molarul de minte drept. De pe arcada mandibulară sunt păstrați incisivul lateral din dreapta și primul premolar din dreapta.

Am comparat lungimea dinților cu lungimea medie a dinților umani, determinată de H.G. Schumacher (Bratu, 1991).

Dintele	Lungimea dinților din tumulul 2 (mm)	Dimensiunile medii ale dinților umani permanenți (mm)
Incisivul central superior	24	23,3-23,5 (22,2±1,9)
Incisivul lateral superior	23,5	22 (21,5±1,8)
Premolarul II superior	20	21,0+21,8 (20,8±2,0)
Molarul II superior	19	19 (19,6±1,9)
Molarul III superior	18,6	17,5 (18,4±2,0)
Incisivul lateral inferior	24	22,1-23,5 (21,8±1,9)
Premolarul I inferior	21,3	22,1-22,5 (21,5±1,8)

Comparând lungimea totală a dinților determinați cu valorile medii, se observă că ei au o valoare apropiată de lungimea medie. La grupul frontal sunt puțin mai mari, iar la dinții laterali sunt puțin mai mici față de medie. Prin urmare lungimea dinților nu dă indicii asupra sexului individului căruia i-au aparținut. Compararea are o valoare limitată, întrucât lungimea medie a dinților este valabilă pentru populația actuală a Germaniei. Abrazia dentară corespunde vârstei de 25 de ani. Comparând dinții cu omologii din mormintele neolitice de la Parța (Muntean, 1994) și de la Foeni (Muntean, 1995) am observat că au coroane mai voluminoase decât dinții proveniți de la cele două femei de tip mediteranean din perioada neolitică.

Este posibil ca numărul fragmentelor osoase umane să fie mai mare, deoarece un număr de fragmente osoase atipice au rămas nedeterminate.

Din tumulul 1, mormântul 1 - *La Alace*, am primit spre determinare 50 de fragmente osoase, cu o lungime cuprinsă între 15 și 139 mm. Cu excepția unui fragment osos, provenit de la un animal, și a câtorva fragmente nespecifice, care n-au fost atribuite, oasele aparțin unui schelet omenesc. Toate oasele au o culoare alb-gălbui și o patimă uniformă. Suprafețele de ruptură sunt mai mult sau mai puțin netede. Pe suprafața oaselor sunt numeroase șanțuri săpate de viermi sau de rădăcinile unor plante.

Scheletul uman este reprezentat prin două fragmente craniene: un fragment din stâncă unui os temporal și un fragment din calotă, probabil parietal, care are o grosime de 5 mm, la nivelul unei suturi. Sutura este dințată, cu urme de sinostozare pe fața endocraniană. Membrul superior este reprezentat prin fragmente osoase provenite din humerus, ulnă și radius. Membrul inferior este reprezentat de fragmente din coxal, femur și tibie. Două fragmente de femur sunt mai bine conservate. Jumătatea superioară a diafizei femurului drept au permis prelevarea următoarelor date metrice.

Nr. Martin		Valoarea în mm
6	Diametrul sagital al diafizei	27
7	Diametrul transversal al diafizei	25
8	Circumferința la mijlocul diafizei	84
9	Diametrul transversal în 1/3 superioară	31
10	Diametrul sagital în 1/3 superioară	21

Indicele pilastric (6/7) este de 104 și indică un pilastru slab dezvoltat. Indicele platimeric (10/9) este de 58,1 și indică un femur platimer.

După Townsley, platimeria este consecința unui efort fizic depus în adolescență. Grosimea tăbliei osoase a femurului este cuprinsă între 5,0-7,3 mm. Subtrohanterian canalul medular o cupă jumătate din grosimea diafizei. Această

situație se întâlnește în jurul vârstei de 40 de ani. Pentru determinarea sexului nu s-au găsit elemente de certitudine, dar reliefulurile musculare puternic dezvoltate indică sexul masculin. Datele metrice indică un schelet gracil.

Concluzii

Fragmentele osoase determinate indică prezența unui singur individ în fiecare mormânt.

Prezența celor 7 dinți umani proveniți de pe ambele arcade dentare sunt într-o foarte bună stare de conservare. Numărul mic de oase cu linii de ruptură, situate într-o poziție neanatomică indică faptul că oasele se găsesc într-o poziție secundară.

Scheletul din tumulul 1 a aparținut unui individ, probabil de sex masculin, cu o talie mică, decedat la vârsta de 30-40 ani.

Cei 7 dinți și cele 2 falange au aparținut unui individ decedat la vârsta de 25-30 de ani. Sexul acestuia nu a putut fi stabilit.

BIBLIOGRAFIE

1. D. Bratu și colab., *Dinții umani și permanenți*, Ed. Signata SRL, 1991.
2. R. Martin, L. Saller, *Lehrbuch der Anthropologie*, Fischer Verlag, 1957.
3. I. Kiszely, *Sirok csontok, emberek*, Gondolat-Budapest, 1976.
4. M. Muntean, *Determinarea antropologică a unui schelet din perioada neolitică, provenit de la Parța - Tellul II*, în *Analele Banatului* (S.N.), III, 1994, p. 135-138.
5. M. Muntean, *Considerații antropologice asupra unor oase umane provenite din Peștera de la Românești, județul Timiș*, în *Banatica*, 13, 1995, p. 145-148.
6. M. Muntean, H. Vermeșan, C. Muntean, *Die Anthropologische Gestimmung eines des neolithischen Petrești-Kultur angehörenden Skelettes aus Foeni (Kreis Timiș)*, în *The Vinča Culture, its Role and Cultural Connections*, Timișoara, 1996, p. 287-293.
7. H. Ciugudean, *Noi contribuții la cercetarea necropolelor tumulare din Munții Trascăului și ai Bedeleului*, în *ActaMN*, XIV, 1997, p. 43-56.
8. N. Vlăsa, M. Takacs, G. Lazarovici, *Mormintele tumulare din Banat și Transilvania, din perioada eneolitică târzie*, în *ActaMN*, XXII-XXIII, 1985-1986, p. 59-78.
9. M. Meșter, *Tumul și necropole tumulare pe Valea Someșului Mic*, în *ActaMN*, 1995, p. 741-749.

ANTHROPOLOGICAL CONSIDERATIONS ON SOME BONE FRAGMENTS FROM TUMULAR ENEOLITHIC GRAVES

S u m m a r y

The bone fragments have been unearthed in Tumulus no. 2 from “Căcădari Hill” and Tumulus no. 1, located in a place called “La Alace”.

In Tumulus no. 2, 73 bone fragments and 8 teeth have been collected. Only 2 out of the 73 fragments are human phalanges, the other came from different species of animals. Some of these are glossy and display burning traces.

They are probably remnants of the funerary banquet. Out of the 8 teeth only 7 are human, belonging both to the maxillas and mandible of the same individual.

From Grave no. 1 in Tumulus no. 1 come 50 bone fragments, with a length between 15 and 139 mm. One of them is animal, some are undetrmined and the others are parts of a human skeleton.

In both graves there were remanants of human skeletons, placed in secondary position.

The bones from Tumulus no. 1 belonged to a small-seized individual, probably male, 30-40 years old.

The bones and teeth from Tumulus no. 2 belonged to a 25-30 old individual, of undetermined sex.